

Komunikace osob se sluchovým postižením (SP4BP SKOS)

podzimní semestr 2016

vyučující: *PhDr. Lenka Doležalová, Ph.D. (kontakt : lenka.dolezal@gmail.com)*

lektori: Mirka Tylová, Bc. Jan Fikejs

Cílem předmětu je seznámit se nabídkou komunikačních systémů vhodných pro jedince se sluchovým postižením a vhodností jejich užití dle typu a stupně sluchové vady a dle individuálních potřeb jedince. Student bude seznámen se základními pravidly pro komunikaci s jedincem se sluchovým postižením při využití různých komunikačních systémů, příp. v situaci, kdy je využíván tlumočnick. Student bude dále seznámen s problematikou recepce a produkce psaného jazyka u neslyšících, odezírání a s využitím vizuálně-motorických komunikačních systémů ve vzdělávání. Dále budou prezentovány možnosti a specifika intrakulturní a interkulturní komunikace jedinců se sluchovým postižením.

Výstupy z učení:

- znalost dostupných komunikačních systémů pro jedince se sluchovým postižením;
- schopnost využít vybrané komunikační systémy v praxi;
- orientace v potížích v oblasti recepce a produkce českého jazyka u neslyšících a schopnost odůvodnění těchto obtíží;
- orientace v nabídce tlumočnických služeb pro osoby se sluchovým postižením.

Náplň semináře

1. část (Doležalová)

- teoretická výuka
- osvojení prstové abecedy a nácvik odezírání
- diskuse
- rozšíření a prohloubení znalostí z předmětů Surdopedie 1 a Surdopedie 2

2. část (Tylová, Fikejs)

- základy českého znakového jazyka
- notační systém Signwriting
- https://is.muni.cz/auth/elearning/warp?fakulta=1421;obdobi=6644;predmet=947535;curl=%2Fel%2F1490%2Fpodzim2016%2FSPNZJ_SW%2Findex.qwarp

Organizace výuky:

A) *Praktická výuka s lektory (19.9.-24.10 uč. 51 - ZJ, 31.10.-12.12. uč. 72 – SW):*

- *výuka ČZJ:*
1. skupina: 9.20 – 10.05 (Baranová – Krobůčková)
 2. skupina: 10.15 – 11.00 (Krpenská – Velcová)
 - výuka SW - většinu času společně, přesné info od p. Fikejse

B) *Teoretická výuka (vždy v uč. 51)*
SPOLEČNĚ: 11.10 – 12.40

Požadavky:

- aktivní účast v semináři, diskuse
- anotace 2 publikací věnovaných oblasti surdopedie – tématu „Komunikace osob se sluchovým postižením“
- výroba pomůcky – dle zadání vyučujícího
- úspěšné složení písemné, praktické a ústní zkoušky

Způsob ukončení:

- test
- ústní zkouška
- praktická zkouška (ČZJ, SW)

Okruhy:

- Komunikační systémy osob se sluchovým postižením
- Ontogenetický vývoj řeči u jedinců se sluchovým postižením
- Raná komunikace u dítěte se sluchovým postižením ve slyšící a neslyšící rodině
- Rozvoj komunikačních dovedností u dětí se sluchovým postižením
- Český jazyk v komunikaci neslyšících
- Recepce a produkce psaného jazyka u neslyšících
- Možnosti úpravy textu pro čtenáře se sluchovým postižením
- Odezírání
- Vizually-motorické komunikační systémy
- Český znakový jazyk – teoretické základy, notační systémy znakového jazyka
- Bilingvismus neslyšících
- Tlumočnické služby pro osoby se sluchovým postižením
- Kultura Neslyšících
- Intrakulturní a interkulturní komunikace u jedinců se sluchovým postižením

Povinná literatura

HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 159 s. ISBN 978-802-6200-840.

KRAHULCOVÁ, Beáta. *Komunikační systémy sluchově postižených*. Praha: Beakra, 2014. ISBN 978-80-903863-2-7

DOLEŽALOVÁ, Lenka a Lenka HRICOVÁ (2012) Raná intervence u dětí se sluchovým postižením a u dětí s hluchoslepotou. In OPATŘILOVÁ, Dagmar a Zita NOVÁKOVÁ et al. *Raná podpora a intervence u dětí se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita.

HRICOVÁ, Lenka a Lenka DOLEŽALOVÁ (2012) Specifika přístupu k dětem se sluchovým postižením a dětem s hluchoslepotou. In BARTOŇOVÁ, Miroslava a Ilona BYTEŠNÍKOVÁ et al. *Předškolní vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita.

DRŠATA, Jakub, Radan HAVLÍK a kolektiv autorů (2016) *Foniatrie – Sluch*. Havlíčkův Brod: Tobiáš.

JUNGWIRTHOVÁ, Iva (2015) *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*. Vydání první. Praha: Portál.

Doporučená literatura

BARVÍKOVÁ, Jana a kol. (2015) *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou opory z důvodu sluchového postižení nebo oslabení sluchového vnímání*. Olomouc: UPOL.

DOLEŽALOVÁ, Lenka. Manuál základních postupů jednání při kontaktu se studentem se sluchovým postižením na vysoké škole: příloha na CD. In: DOLEŽALOVÁ, L. *Terciární vzdělávání studentů se sluchovým postižením v České republice*. Brno: MU, 2012. ISBN 978-80-210-5993-1.

HOLMANOVÁ, Jitka (2002) *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. Praha: Septima.

HORÁKOVÁ, Radka (2006) Specifika vývoje a včasná pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením. In OPATRILOVÁ, Dagmar. *Pedagogicko psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita.

KOMORNÁ, Marie. *Psaná čeština českých neslyšících – čeština jako cizí jazyk*. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-29-7.

LANGER, Jiří. *Komunikace osob se sluchovým postižením* (DVD). Olomouc : UP PdF, 2007. ISBN 978-80-7409-008-0.

LANGER, Jiří a Václav PTÁČEK, Karel DVOŘÁK. *Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk* (DVD, 4 díly). Olomouc: UP PdF, 2004. ISBN 80-244-0846-5.

ROUČKOVÁ, Jarmila (2006) *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením*. Praktické návody a důležité informace. Praha: Portál.

SLÁNSKÁ BÍMOVÁ, Petra a Lenka OKROUHLÍKOVÁ. *Rysy přirozených jazyků. Český znakový jazyk jako přirozený jazyk. Lexikografie. Slovníky českého znakového jazyka*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-91-8

SVOBODOVÁ, Karla (2005) *Logopedická péče o děti s kochleárním implantátem*. Praha: Septima.

ŠEDIVÁ, Zoja (2006) *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*. Praha: Septima.

VYSUČEK, Petr. *Prstová abeceda v českém znakovém jazyce – praktická cvičení* (DVD).
Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008b. ISBN 978-80-87153-390.

DVD - Raná komunikace v neslyšící rodině - návodná pomůcka pro slyšící i neslyšící rodiče, jak postupovat při výchově jejich dítěte se sluchovým postižením. DVD obsahuje videoukázky komunikace neslyšících maminek s jejich neslyšícími dětmi, komentáře ukázek, užitečné rady pro výchovu dětí v raném věku, vyprávění maminek o jejich zkušenostech, atd. (www.frpsp.cz)

Materiály vydané ČKTZJ v roce 2008, seznam viz:

<http://www.cktjz.com/sada-vsech-materialu-tistene-publikace-cd-dvd->